

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
บทสรุปโครงการวิจัย

บทสรุปโครงการวิจัย

1. ชื่อเรื่อง แนวทางการส่งเสริมภาวะโภชนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

2. รายชื่อนักวิจัย

นางสาวรัชดาวัลย์ จิตรพรกุลวศิน หัวหน้าโครงการวิจัย

3. ความเป็นมา

อาหารมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของร่างกายและสติปัญญา อาหารและโภชนาการในช่วงวัยทารกและเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีสุขภาพและสติปัญญาที่ดีในระยะยาว (อุไรพร จิตต์แจ้ง และประไพศรี ศิริจักรวาล, 2556) จากการสำรวจสุขภาพประชาชนไทยโดยการตรวจร่างกายครั้งที่ 4 พ.ศ. 2551-2552 พบว่าพฤติกรรมการกินของเด็ก คือ กินอาหารไม่ครบ 3 มื้อต่อวัน ไม่กินอาหารมื้อเช้า ไม่กินผักและผลไม้ทุกวัน และไม่ดื่มนมทุกวัน และยังกินอาหารว่างที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ ปริมาณอาหารที่เด็กได้รับไม่เพียงพอ ได้แก่ กลุ่มผัก กลุ่มผลไม้ และกลุ่มนม เป็นผลให้เด็กบางคนได้รับพลังงานไม่เพียงพอ บางคนได้รับพลังงานมากเกินไป แต่ขาดแคลเซียม เหล็ก วิตามินเอ และวิตามินซี จึงมีผลต่อการเจริญเติบโตเต็มศักยภาพ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2552 :69-77)

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนับเป็นสถานที่ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กแห่งที่สองรองจากพ่อแม่และญาติ จากรายงานการสำรวจการจัดอาหารและโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปี 2557 ของสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ(สสส) พบว่า เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีปัญหาน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์อายุ ร้อยละ 18.2 น้ำหนักเกินเกณฑ์อายุ ร้อยละ 11.2 ส่วนสูงน้อยกว่าเกณฑ์อายุ ร้อยละ 18.3 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะขาดสารอาหารเป็นระยะเวลานาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะสำรวจภาวะโภชนาการเด็ก ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะโภชนาการ เพื่อจะได้ทราบสถานการณ์ของภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กปฐมวัยที่เป็นปัจจุบัน ทราบแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลภาวะโภชนาการเด็ก

4. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะโภชนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

5. ขอบเขตการดำเนินงาน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านการบริหารจัดการอาหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี

ประชากร ได้แก่ เด็กอายุ 2-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ระหว่างเดือนตุลาคม 2560 – กันยายน 2561 จำนวน 35 คน และประชากรผู้ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์คือผู้เลี้ยงดูหลักหรือผู้ดูแล จำนวน 2 คน

ขอบเขตตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครอง ประกอบด้วยอายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว และลักษณะของครอบครัว ปัจจัยความรู้ด้านอาหาร และโภชนาการ ปัจจัยด้านทัศนคติเกี่ยวกับการรับประทานอาหารของผู้ปกครอง และพฤติกรรมหรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของครอบครัว

ตัวแปรตาม ภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก แบ่งเป็น ภาวะโภชนาการต่ำกว่ามาตรฐาน ภาวะโภชนาการปกติ ภาวะโภชนาการเกินมาตรฐาน และแนวทางการส่งเสริมภาวะโภชนาการ

6. ประเด็นหลักในการทบทวนวรรณกรรม/กรอบแนวคิดการวิจัย

1. โภชนาการสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน
2. วิธีการวัดและประเมินภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียน
3. ผลกระทบที่เกิดจากภาวะทุพโภชนาการ
4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7. วิธีดำเนินการ

แบบการวิจัยเป็นการวิจัยการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง(Cross-sectional analytic studies)

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดย การใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล ได้แก่ เด็กอายุ 2-4 ปี ในศูนย์พัฒนาเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม ระหว่างเดือนตุลาคม 2560 – กันยายน 2561 จำนวน 35 คน และประชากรผู้ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์คือผู้เลี้ยงดูหลักหรือผู้ดูแล จำนวน 2 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดย ตรวจสอบความถูกต้องตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายกันจำนวน 30 คน ด้วยวิธีของ Cronbach Alpha Coefficient

การวิเคราะห์ข้อมูลโดย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. ผลการวิจัย

1. ภาวะโภชนาการและการเจริญเติบโตของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขามส่วนใหญ่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์ จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 85.70 มีภาวะโภชนาการค่อนข้างน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8.60 และมีภาวะโภชนาการมากกว่าเกณฑ์ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70

2. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับครอบครัว ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นมารดา ร้อยละ 85.7 ผู้จัดเตรียมอาหารของครอบครัว เป็นมารดา ร้อยละ 88.60 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี ร้อยละ 51.4 ประกอบอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 28.6 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 34.3 การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ร้อยละ 31.5 มีรายได้ต่อเดือน 10001-20000 บาท ร้อยละ 40.0 เป็นครอบครัวขยาย ร้อยละ 74.2 ครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 22.9

3. ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการของผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($=19.91$, $= 4.28$) คะแนนสูงสุด เท่ากับ 25 คะแนน คะแนนต่ำสุด เท่ากับ 12 คะแนน

4. ทักษะคิดเกี่ยวกับการรับประทานอาหารของผู้ปกครองโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ในรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาหารมือเช้าเป็นมื้อที่มีความสำคัญต่อร่างกายมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปลาเป็นแหล่งโปรตีนที่เหมาะสมกับคนทุกวัย และการใส่ผงชูรส ไม่ทำให้อาหารมีประโยชน์ต่อร่างกายดีขึ้น มีทักษะคิดอยู่ในระดับสูงที่สุดตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เด็กที่กินแต่กับข้าวจะทำให้เป็นตานขโมย อาหารที่ดี คือ อาหารที่กินแล้ว มีรสชาติอร่อย อิ่มนาน ไม่หิวง่าย และการรับประทานไขมันที่ได้จากสัตว์จะดีกว่ารับประทานไขมันที่ได้จากพืช มีทักษะคิดอยู่ในระดับปานกลาง

5. การปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของครอบครัวโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ในรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ จัดอาหารที่ปรุงสุกใหม่ ๆ ให้เด็กรับประทาน สังเกต วันหมดอายุ ของผลิตภัณฑ์อาหาร และเครื่องต้ม และเก็บอาหารไว้ในภาชนะที่มีดขีดหลังปรุงอาหารเสร็จ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ให้เด็กรับประทานขนมกรุบกรอบหรือน้ำอัดลมก่อนรับประทานอาหารมื้อหลัก และให้เด็กดื่มน้ำอัดลมหรือน้ำหวานผสมสี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

6. ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับทัศนคติเกี่ยวกับการรับประทานอาหารของผู้ปกครอง ($r = 0.623$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับส่วนสูงของเด็กเล็ก ($r = 0.439$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และน้ำหนักของเด็กเล็กมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับส่วนสูงของเด็กเล็ก ($r = 0.638$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. การจัดหาอาหารและภาวะโภชนาการของเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สรุปได้ว่า

7.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รับผิดชอบตั้งแต่อายุ 2 ปี ถึง 4 ปี ปัจจุบันมีจำนวนเด็กทั้งหมด 35 คน เพศชาย 11 คน เพศหญิง 14 คน ปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยที่สุดในเด็ก คือ ไข้หวัด ท้องร่วง และ อาหารเป็นพิษ มีบุคลากรประจำศูนย์ 4 คน

7.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการจัดหาอาหาร อาหารว่างตอนเช้า อาหารกลางวัน และอาหารว่างบ่าย จ้างแม่ครัวทำมาจากที่บ้านในมือกลางวัน ส่วนอาหารว่างเช้าและบ่ายผู้ดูแลในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะสับเปลี่ยนเวรกันทำ งบประมาณที่ได้รับในการจัดหาอาหารวันละ 20 บาท ต่อเด็กเล็ก 1 คน ซึ่งไม่เพียงพอ ควรมีการปรับเพิ่มเป็น 25 บาท/คน/วัน เงินสนับสนุนเพิ่มเติม ได้จาก พ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก วัตถุประสงค์ในการประกอบอาหาร ซื้อจากเกษตรกรโดยตรง และซื้อจากตลาดสด นมที่จัดให้เด็กจะซื้อจากบริษัทนม ผู้กำหนดเมนูอาหาร คือ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เคยได้รับการอบรมโภชนาการ หลักสูตรโภชนาการเด็กปฐมวัย ความถี่ในการเวียนกลับมาทำเมนูเดิม ประมาณ 3-4 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ช่วยจัดเมนูอาหาร ใช้ คู่มือการจัดเมนูอาหารจากกรมอนามัย

9. สรุป

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์ ร้อยละ 85.70 มีภาวะโภชนาการค่อนข้างน้อยกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 8.60 มีภาวะโภชนาการมากกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 5.70 ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการของผู้ปกครองอยู่ในระดับปานกลาง ทัศนคติเกี่ยวกับการรับประทานอาหารของผู้ปกครองอยู่ในระดับสูง การปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารของครอบครัวอยู่ในระดับดีมาก ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับทัศนคติเกี่ยวกับการรับประทานอาหารของผู้ปกครอง และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับส่วนสูงของเด็กเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

10. อภิปราย

เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขามส่วนใหญ่มีภาวะโภชนาการตามเกณฑ์ ร้อยละ 85.70 มีภาวะโภชนาการค่อนข้างน้อยกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 8.60 และมีภาวะโภชนาการมากกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 5.70 ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการมีภาวะโภชนาการที่ดีของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขามเองได้มีการเฝ้าระวังและส่งเสริมภาวะ

โภชนาการโดยการชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงเป็นประจำทุกเดือนเพื่อประเมินภาวะโภชนาการ สอดคล้องกับ วีรวลัย ศิรินาม (2561) งานวิจัยของ บุปผา เครือวิเสน (2557)

ความรู้ด้านอาหารและโภชนาการของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับทัศนคติเกี่ยวกับการรับประทานอาหารของผู้ปกครอง ($r = 0.623$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับส่วนสูงของเด็กเล็ก ($r = 0.439$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้แสดงว่า ถ้าผู้ปกครองมีความรู้ด้านอาหารและโภชนาการสูงขึ้นก็จะมีทัศนคติเกี่ยวกับการรับประทานอาหารดีขึ้นตามไปด้วย และจะส่งผลต่อความสูงของเด็กเล็กด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวลัย ศิรินาม (2561)

11. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมภาวะโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลไร่มะขาม

1.1 ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตรวจประเมินภาวะโภชนาการของเด็กเล็ก

1.2 จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ผู้ปกครองได้แลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์และรับทราบการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.3 จัดตั้งคณะกรรมการเพื่อหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมในการบริหารและพัฒนางานต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.4 ให้มีการอบรมพัฒนาครูพี่เลี้ยง และผู้ประกอบอาหาร ในเรื่องของโภชนาการเด็กก่อนวัยเรียน และการสุขาภิบาลอาหาร

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้มีจำนวนน้อยทำให้มีข้อจำกัดทางสถิติ จึงควรศึกษากับกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ขึ้น อาจศึกษาเป็นระดับอำเภอหรือจังหวัด โดยกำหนดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2.2 ควรดำเนินการวิจัยในเชิงทดลอง โดยพัฒนาแนวทางการส่งเสริมภาวะโภชนาการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้วนำไปทดลองใช้จริง

2.3 ควรวิจัยแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนของชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

